

Sumari

En el rostoll d'en Vallverdú, hi creix blat.....	7
Rostoll.....	15
Nota de l'autor	17
Cançons de pandero.....	19
Romanç de l'ofegat.....	25
Romanç de la mal venuda.....	29
CORRANDES I COBLETES	35
DONA I CANT	43
La casa de l'Amor.....	45
Madrigal cantat	46
Puresa.....	47
Del llac.....	48
Sempre més	49
Madrigal del terç any	50
Lletania	51
No posis portes.....	52
FOC I TENEBRA.....	53
El penya-segat.....	55
L'altre.....	56

Estigi	57
El dia que jo mori.....	58
No-ombra.....	59
Per caritat	60
A Joan Colominas.....	62
Si no tinguéssim miralls.....	63
Sols el present	64
Germana.....	65
TESTIMONIS	67
Impressió a Sant Elm	69
Platja de Castell	70
Camí de Bellpuig.....	72
Val d'Oro.....	74
Porquet.....	75
Impressió a Martinet.....	76
Giberola	77
Matinet glaçat.....	79
Pacte d'amistat.....	80
Tres camins.....	81
Retrat	82
El petit pescador	83
El barb.....	84
El foc de demà.....	85
No hi ha viatge	86
Mentir	87

Gos i nen.....	88
Passa de llarg.....	89
Soliloqui de Gabriel.....	90
Faust.....	91
L'oblit.....	92
Dia, nit, èter.....	93
Veié.....	94
Oració als Reis d'Orient.....	95
TRES MÚSICS.....	97
Bach.....	99
Mozart.....	100
Beethoven.....	101
GRÈCIA.....	103
O Géros.....	105
Retrat del jove Eutimos.....	107
Retorn de Troia.....	108
Report d'Hermes.....	110

En el rostoll d'en Vallverdú, hi creix blat

És un cas ben curiós, el de Josep Vallverdú: escriptor *tot terreny*, com el va qualificar un dia el recordat Isidor Cònsul, no ha estat fins a una edat molt avançada que s'ha llançat a l'aventura d'escriure versos. O, més ben dit, a la de publicar-ne (m'imagino que, de versos, n'ha anat escrivint sempre, en Josep): i és que si llegiu el llibre que ara ens ofereix, o el titulat *Argila*, editat el 2014, de seguida reparareu que aquest vers, aquesta dicció, aquesta música, aquesta manera de tractar simbòlicament la realitat no s'improvisen!

Ronda de boires és un títol molt bonic, vagament caldersià, per a una obra ben diversa. Però, si la memòria no em traeix, i pot molt ben ser que em traixi, jo posaria la mà al foc que aquest llibre duia, en un estadi anterior d'escriptura, el títol de *Rostoll*. Així és com es diu el primer poema, magnífic, que sembla resumir molts dels neguits que trobarem en girar els fulls i en anar coneixent les peces que integren el recull. Ja en aquesta poesia proemial el poeta —o la veu que el proclama, més ben dit— afirma que s'ha convertit en una infinitat de coses (i tot, per donar compte de la varietat

i de la variació d'aquesta experiència tan desconcertant com sublim que és la nostra vida): *estiu, aspre rostoll, foc devastador, trepig de cent ramats d'ovelles, udols dels ferits...* Fixeu-vos si ens podem sentir coses diferents, al llarg de la vida! Els versos finals, però, concloents i lapidaris, diuen el següent (i ho diuen, val la pena subratllar-ho, amb aquell to sapiencial que de vegades té la poesia de l'autor, i que contrasta amb aquell altre to —més que no pas un so de fonda campana, aquest sembla el tritlleig d'un esquellerinc— amb què ens expressa la seva veu més popular, més acordada amb la lírica tradicional):

al capdavall només
el vent, la neu, la boira.

Així doncs, el poeta ha reunit la idea de *rostoll* i la de *boira* en una mateixa composició. I totes dues idees, tant l'una com l'altra, no es pot pas dir que siguin gaire reconfortants: el rostoll és allò que queda al camp quan s'ha segat el cereal; un residu de vida, al capdavall, que no serveix sinó per ser cremat. I la boira —juntament amb el vent, el fenomen meteorològic més antipàtic—, la boira sobretot ens confon, i ens fa anar més a poc a poc, i sovint ens posa de molt mala jeia (ja sigui groga, com la del Londres que recordava Eliot en “La cançó d'amor de J. Alfred Prufrock”; ja

sigui grisa i humida, com aquella de la ciutat de Lleida de la qual va fugir per cames en Vallverdú ja fa unes quantes dècades, perquè volia preservar la salut dels seus ossos i accontentar la projecció dels seus ulls d'escriptor amb una llum menys tamisada).

A partir d'aquí, el llibre. Un llibre dens de significats i d'accents, que palesa les hores de lectura de l'autor, lectures profitoses a recer dels nostres clàssics. En quantes d'aquestes poesies no hi ha un ressò del Sagarra més popular i inspirat, per exemple! N'hi ha que ens recorden Verdaguer, i altres que més aviat semblen retirar a la manera de fer, vull dir d'escriure, de Manent o fins de Salvat-Papasseit. *Ronda de boires*, però, és, per damunt de tot, un viatge cap a la llum. Fins i tot en aquells poemes que parlen de la mort, de la desaparició.

Al meu entendre, hi ha, en funció dels temes, tres grans parts, en el llibre: l'amor, la mort i altres circumstàncies. En aquest darrer grup, més lat, el de les circumstàncies vàries, hi trobem des d'acolorides estampes de viatge —la sèrie dels anomenats “Testimonis”— fins a poemes en què s'exalta el present, la vivència de l'hora (“jo visc sols el present amb delectança, / oblidat del pes de l'abans / i ignorant de la boira del després”). Viatges, sí. Llegiu el portent d'aquest “Val d'Oro”, que ens connecta amb un color, el daurat,

que ens recorda també, encara que sigui vagament i per contrast, el ros vell —madur i brut— del rostoll:

Prop de Palerm, trobareu una clotada
que porta el nom de la Vall d'Or,
car, al bon temps, tot hi és groc:
de l'argelaga a l'albercoc,
de la nespra a la llimona,
del préssec a la poma,
de la ginesta al blat madur,
i al pa d'or dels sumptuosos
mosaics de Monreale, vinguts
del Bizanci opulent.
Vall d'Or, Vall d'Or, somni de foc.

Commou, igualment, la seva *impressió* de Sant Telm. I, en un altre ordre de coses, també ens sorprèn gratament un “Retrat”—així mateix es titula— que és, en realitat, un autoretrat. No em resisteixo, tampoc, a citar-lo *in extenso*, perquè em sembla un petit prodigi líric:

Aquest infant em mira als ulls
des del grogós cartó de la fotografia.
S'han escolat més de vuitanta anys
des que fou presa a esclat de magnesi.
Noranta avui, de vida, amor i lluita.
Retrat oval, únic, d'aquell nen
que podria fer moltes, moltes coses:

ser gran en tots sentits
o viure una existència incolora.
Al capdavall ha estat com li tocava ser.
No demaneu qui és: em reconec
innocent, astorat davant el món,
tant el poc que coneixia com el molt que ignorava:
Exposició de Montjuïc, llums de miracle...
Només deu anys més tard una guerra perduda;
de la derrota ençà setanta-cinc anys més.
Els ossos pesen menys que la memòria.
Acosto el rostre a la finestra:
ran del vidre passa, rabent, una oreneta...

Hi ha, com anunciava, i vaig avançant al revés, una sèrie de poemes que tracten el tema de la mort: no pas amb pànic, no pas amb estranyesa. Diria que la gravetat i l'assumpció d'aquest fet és el tarannà amb què s'aborda un dels grans temes de la poesia de sempre —aquell pel qual tots plegats, arribada l'hora, ens sabem del tot igualats, com afirmava el castellà Jorge Manrique en les seves cèlebres cobles per a la mort del seu pare—. De vegades, Vallverdú hi fa referència amb una gràcia alada:

Escolteu: quan s'apaguin
les espelmes del dol,
que la fosca no caigui
bruscament damunt meu:

aneu tancant les portes,
ajusteu finestrals;
després, en el silenci
del tot entronitzat,
espereu una estona
devora el meu capçal,
i sortiu de puntetes,
que no em vull despertar.

Altres vegades, però, la dicció resulta més directa, i, segons com, menys conformada.

Un dels temes que excel·leix en aquest llibre és el de l'amor, la meravella del qual el poeta ha sentit renovar-se en ell mateix. A voltes, l'amor hi és invocat per mitjà d'un element —unes roselles, en el cas d'aquesta preciosa corrandà—, que concentra el que en podríem dir la *profitosa ofrena*, escarnint un xic el gran Carner:

Al sembrat he pres roselles
per portar-te-les de grat,
i m'eixordaven les queixes
de les espigues de blat.

A voltes, es diria que la renovació d'aquest noble i fondo sentiment ha proporcionat, al poeta, al seu jo més íntim, una nova manera de sentir. Que li ha confiat una altra manera més íntima de sentir-se en comunió amb el món (el poema es titula "Puresa"):

De vegades la tarda, amb túnica de porpra,
imposa mansament l'imperi del silenci.
Tot és buidat i tot és ple;
la mirada reposa sobre petits miracles:
una trèmula fulla, un pessic d'escorça,
un llunyà esbatec d'ales. Llavors s'esdevé
la fusió del jo amb allò que m'envolta,
immergit com estic en aigües de puresa.
Em sento fort, car la puresa és dura,
amb la duresa d'un diamant, encastat
en el fecund degoteig dels meus dies.

També el “Madrigal del terç any” conté, en la simplicitat dels quatre versos, aquella gràcia que sembla talment deutora del nostre Príncep dels poetes:

Obre els ulls, que se'm fa llarga l'espera
de viure al teu caliu l'hora primera;
que verd el verd dels arbres de ribera!
Per als amants tostemps és primavera.

Ronda de boires és, doncs, com he tractat d'explicar en aquest text, un llibre saborós de vida, fragant d'aromes, que ressona de veus i enlluerna de tanta llum com guarda. Amor i mort, com a experiències radicals de la nostra experiència. I tantes altres coses que ens l'omplen de sentit. Com la memòria, per descomptat. Vegeu, en aquest sentit, els dos bellíssims poemes que el nostre autor dedica a l'art de la pesca. En especial,

“El barb”, que és la delícia lírica que m’he reservat per al final, per tal d’acabar-vos de suggerir que us decanteu per aquest llibre i que hi entreu a poc a poc. És així que us en fareu capaços del tot i aprofitareu fins a la darrera gota de suc dels versos:

Als dotze anys, amb canya manllevada
vaig pescar un barb al Segre, davant de la ciutat.
Imaginava milers de lleidatans aclamant-me:
un barb solemne, de dos pams de llarg,
lluent i bigotut, que costà prou d’ensacar.
Al pis no hi ha ningú, omplo la banyera,
on el peix giragona; enfonso els braços a l’aigua,
li tusto el llom, ens estremim els dos.
La mare arriba, fa un gemec de sorpresa,
diu “fora aquesta cosa!” i desaigua la banyera.
El peix fa bots, agonitza, al temps que arriba el pare,
i el barb desapareix, embolicat en diaris.
El pare em veu perplex, mig plorós.
Em demana el rellotge, premi per bones notes.
“Ja el pots llançar, l’has mullat”, decreta.
Estic aclaparat. Ell m’agafa pel clatell amb la manassa
i, en veu baixa, cordial i profètic, assegura:
“Sempre seràs un tastaolletes.”
Vuitanta anys després, reveig el barb amic,
i enyoro la mà del pare.

JORDI LLAVINA

Rostoll

Ran de gravera, soc
sota l'estiu que aflama,
aquell aspre rostoll
que espera la llaurada,
o un foc devastador
que el redueixi a cendra,
o tal volta el trepig
de cent ramats d'ovelles,
o els udols dels ferits
quan era camp de guerra...
O potser res de res
en soledat espero;
al capdavall només
el vent, la neu, la boira.

Nota de l'autor

Aquest volum consta de diverses parts, el contingut i intenció de les quals és també variat. M'interessa apuntar que un primer bloc de poemes té caràcter i forma popular; així, en els poemes inicials, les cançons de pandero, es recull un tipus d'estrofa de vuit versos heptasíl·labs amb repetició total o parcial d'una de les línies dels quatre primers dins els quatre següents. Les cançons de pandero, típiques de comarques ponentines fins aproximadament els anys de la Guerra Civil, eren interpretades per les majorales de la confraria del Roser, en ocasions festives, acompanyades d'un pandero de forma peculiar. Una tesi doctoral de Dolors Sistac en fa l'estudi complet. La resta del volum conté composicions de tipus líric, amorós, reflexiu, ètic i altres.

Cançons de pandero

1. No tinc veu per proclamar
el goig de la meva vida;
pobre de mi, no tinc mots,
que, si en tingués, cridaria.
Si mots tingués cridaria
que el meu món només ets tu,
que el nostre amor és segur
i no té fi ni té mida.

2. De Balaguer la portaven
dos àngels de vestit blanc;
al portal de casa meva
jo que l'estava esperant.
Al portal de casa meva
han florit mil meravelles:
margarides i narcisos,
i poms de roses vermelles.

3. Tens el color de la rosa,
la finor del gessamí,
i el misteriós aroma
de l'ombradiu del jardí.

De jardí n'ets sobirana
i del meu cor forrellat;
jo soc, pels segles dels segles,
esclau de Ta Majestat.

4. Veïns, sortiu al terrat,
que tinc notícia bona:
m'he casat amb una dona
que és font de felicitat.
Sortiu als balcons i a plaça,
que repartirem petons,
ballarem una sardana
i menjarem panadons.

5. A l'ombra de l'alzinar
festegem la tarda entera,
com que tenim compromís
amorettes van i venen.
Com que tenim compromís,
tot és avui, mai demà;
ens passen de llarg les hores
a l'ombra de l'alzinar.

6. Donzella t'he conegut,
casada vaig honorar-te,
viudeta t'he retrobat

i mai més he de deixar-te.
Viudeta t'he retrobat
i t'he dit el que sentia,
i quan m'has donat el sí
la nit s'és tornada dia.

7. Avui deixeu-me plorar
per tots els que van deixar-me,
que pugui plorar, i després
us diré quatre paraules.
quatre només, per cantar
el goig de la vida nova;
les llàgrimes queden lluny,
enllà del jardí de roses.

8. Terrosset de sucre candi:
pujarem als cavallets,
serem infants astronautes
a bord de sengles coets.
Després de set o vuit voltes
saltarem cap a l'espai,
on els petons i abraçades
diu que no s'acaben mai.

9. Hostalera generosa:
deixeu-vos veure, si us plau,
que sols la vostra bellesa
és del caminant la pau.
Hostalera generosa,
per vós deixo el camí ral,
carona de robí i perles,
feu-me estatge al vostre hostal.

10. Al matí et dono el bon dia
a l'àngelus déu-vos-guard,
al rosari dues roses
i al vespre un bes abrandat.
Al vespre un bes abrandat,
que la cambra ja ens espera;
no et separis gens de mi
que començarà la festa.

11. De bon matí una abraçada,
a l'àngelus un petó,
al rosari una corranda
i a les vespres escalfor.
Matí, migdia, rosari,
vespres, sopar i a fer nones,
per a dos enamorats
totes les hores són bones.

12. He anat a tombar la fira
perquè em volia firar:
i m'he comprat una nina,
la més grossa que he trobat.
Amb mel i mató li dono
de ser-li fidel paraula;
l'he fet reina de les claus,
la caixa, el llit i la taula.

13. A l'oceà de l'amor
hi naufrago cada dia,
quan m'hi afono soc feliç,
no em llanceu cap salvavides.
A l'oceà de l'amor
s'acompleix tot mon desig,
m'envolten coralls i perles
i tu regnes entremig.

14. Les cireres que jo tinc
se les menja l'estimada,
també els pardals i estornells,
i alguna abella enfeinada.
De les cireres que tinc
menja'n fins que les acabis,
que jo en tinc prou amb el gust
que hi trobaré en els teus llavis.

15. Ai, Sant Antoni de Pàdua
sou un sant de bon donar;
doneu promès a les noies
i als homes els doneu pa.
El pa que el Sant m'ha donat
és dolç, i no es fa mai dur,
així que l'he mossegat
li he trobat regust de tu.

Ronda de boires es va publicar per primera vegada l'any 2016
a la col·lecció La Suda de Pagès editors.

© del text: Josep Vallverdú Aixalà, 2016
© del pròleg: Jordi Llavina, 2016
© d'aquesta edició: Pagès Editors, S L, 2023
Sant Salvador, 8 – 25005 Lleida
www.pageseditors.cat
editorial@pageseditors.cat
Primera edició: febrer de 2023
ISBN: 978-84-1303-451-5
DL: L 74-2023
Imprès a Arts Gràfiques Bobalà, S L
www.bobala.cat

◀ imprès a **lleida** ▶

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només es pot fer amb l'autorització dels seus titulars, llevat de l'excepció prevista per la llei. Adreceu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos, <www.cedro.org>) si necessiteu fotocopiar, escanejar o fer còpies digitals de fragments d'aquesta obra.